

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЦІННОСТІ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ СІМ'Ї

Криза цінностей та духовності особистості в умовах становлення нашої держави зумовлює інтенсивний пошук осмислення цінностей сучасного і майбутнього. Здоров'я як цінність останнім часом є в центрі уваги медичних працівників, педагогів, батьків і передбачає новий погляд на ефективність змісту, методів організації навчального режиму і середовища як в умовах навчального закладу, так і в сім'ї.

Психолого-педагогічні дослідження доводять, що молодший шкільний вік багатий своїми ресурсами, які треба лише вчасно виявити, підтримати та розвинути. Основи багатьох психічних якостей школяра закладаються саме в цьому віці. Молодших школярів відрізняє сильна пластичність та вразливість психіки, їхня готовність сприймати і наслідувати, випробовувати себе, довіра до батьків, учителів, надзвичайна природна допитливість та емоційність (Костюк Г.С.). Усе це створює унікальні можливості для повноцінного виховання, навчання і розвитку дітей цього віку, у тому числі, за тісної співпраці педагогів та батьків, формування у молодших школярів цінностей збереження здоров'я.

Грунтовний аналіз цілей і цінностей шкільної освіти знаходимо в останніх працях О.Савченко. Автор відзначає, що категорія "цінність" належить до ключових понять сучасних людинознавчих наук і стверджує, що поняття цінності, ціннісні орієнтації, ціннісне ставлення можна визначати як опосередковані культурою еталони бажаного і належного ставлення особистості до об'єктів матеріальної і духовної діяльності людей, до природи. Цінності характеризують соціально і особистісно значущі смисли, духовні опори життя людини. Тому педагог і батьки мають чітко розуміти і в процесі педагогічної діяльності зреалізовувати головну мету української освіти – створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховувати покоління, здатні навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства.

О.Савченко визначає та дає коротку характеристику базових цінностей шкільної освіти, які формуються у взаємозв'язку навчання і виховання учнів, співпраці з батьками і впливів навколишнього середовища. Ними є:

- гуманізація суспільного життя і гуманізація освіти (гуманістичні цінності);
- цінності культури;
- цінності громадянського виховання;
- працелюбність і відповідальність як цінність шкільної освіти;
- цінність екологічного світогляду;
- здатність навчатися впродовж життя;
- мовна культура як особистісна і суспільно значуща цінність;
- інформаційно-комунікативна цінність;
- цінність збереження здоров'я.

Вже в умовах вищого навчального закладу майбутній спеціаліст повинен бути готовим до формування у дітей базової системи цінностей, яка є основою виховання і розвитку учнів, внутрішнім компонентом їхньої свідомості, самосвідомості, мотивом і регулятором позитивно спрямованої діяльності. Щоб діти освоювали особистісно і суспільно значущі цінності, необхідно, щоб всі учасники виховної взаємодії приймали їх як власні переконання і відповідно діяли, а для цього необхідно створювати умови для набуття кожним позитивного ціннісного індивідуального досвіду. Саме учитель початкових класів має показувати учням і батькам приклад дотримання принципів здорового способу життя та майстерно організовувати співпрацю з сім'єю з виховання у молодших школярів цінності здоров'я.

З метою виявлення дійсного стану сформованості навичок ведення здорового способу життя у майбутніх учителів початкових класів та їх готовності до здійснення виховної роботи у цьому напрямку в умовах школи I ступеня нами було використано опитувальник (анкету) для дослідження уявлень студентів про здоровий спосіб життя. Перша частина даного опитувальника включає 7 питань, 4 з яких носять відкритий характер і являють собою незакінчені пропозиції, а в інших трьох пунктах респонденту необхідно вибрати одну із запропонованих відповідей і обґрунтувати свій вибір. Друга частина опитувальника складається з двох пунктів. Перший пункт є скороченим варіантом методики ціннісних орієнтації М.Рокича. Анкетованому пропонується список із 15 термінальних цінностей, які необхідно проранжувати відповідно до їх значимості для респондента. У другому пункті зазначені складові здорового способу життя, які також необхідно розставити за ступенем важливості для ведення здорового способу життя.

Дослідження проводились серед студентів четвертого курсу інституту педагогіки, психології та мистецтв Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, напрям підготовки «Початкове навчання». За результатами проведеного дослідження можемо констатувати, що значна частина студентів (73%) виділили головними ознаками здорового способу життя відсутність шкідливих звичок, систематичне зайняття спортом, відвідування спортивних гуртків, самовдосконалення, турботу про власне здоров'я. Поряд з цим, більшість майбутніх учителів не дотримуються основних принципів здорового способу життя. Це свідчить про те, що теоретично студенти обізнані з правилами такої поведінки, але сталої мотивації до конкретних дій у них немає. Пріоритетними ціннісними орієнтирами опитуваних стали: любов, здоров'я, родина. Проведене нами експериментальне дослідження підтверджує необхідність цілеспрямованого формування у майбутніх педагогів навичок здорового способу життя у процесі здобуття вищої освіти. Це стане добрим підґрунтям для майбутньої виховної роботи з молодшими школярами та їх батьками.

Отже, процес формування цінності здоров'я у молодших школярів варто розпочинати з цілеспрямованої підготовки майбутніх педагогів до відповідної практичної діяльності вже на етапі їх навчання у вищому навчальному закладі. Під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу майбутні вчителі

початкових класів мають засвоїти теоретичні аспекти формування основ здорового способу життя у дітей молодшого шкільного віку, а в процесі поза аудиторної роботи набути власного досвіду такої поведінки, яка у подальшому стане прикладом для наслідування у дітей.

У свідомості педагогів і батьків має закладатися широке розуміння поняття здоров'я, складники якого – фізичний, психічний, соціальний, духовний розвиток дітей – взаємодіють та інтегруються. Багато детермінант визначають стан здоров'я дітей. Серед них, з педагогічної точки зору, є дві найважливіші: якість організації навчально-виховного процесу в школі і духовне, фізичне, емоційне благополуччя дітей у сім'ї (О.Я.Савченко). Якщо правильно організувати навчально-виховний процес у школі студенти навчаються протягом усіх років навчання у ВНЗ, то цілеспрямовано працювати з батьками з метою правильної організації сімейного благополуччя майбутні вчителі початкових класів не завжди готові.

Широкі можливості для формування навичок роботи з батьками у цьому напрямку має народна педагогіка, яка ставить піклування про здоров'я і фізичний розвиток дітей на перше місце („Нема життя без здоров'я”, „Здоровому все здорово”). З цього по суті, й розпочинається виховання дитини в сім'ї. Велике значення нормального фізичного розвитку зумовлювалось цілком реальними життєвими проблемами. Емпіричним шляхом народна педагогіка дійшла висновку, що вдале просування фізичного розвитку дитини сприяє виробленню таких важливих її рис, як наполегливість, рішучість, чесність, дисциплінованість, потяг до праці, впевненість у своїх можливостях, оптимізм, колективізм, здатність до переборення труднощів. Відомо, що фізично загартована людина рідко хворіє на інфекційні хвороби, може стійко переносити холод і спеку, погодні й життєві негоди, витримувати тривале фізичне навантаження. Фізична і розумова діяльність завжди перебувала у тісному зв'язку. Піднесення рівня фізичного розвитку поліпшує розумову діяльність людини, її працездатність (Б.М.Стельмахович).

Особливо чітко простежується зв'язок фізичного здоров'я дитини з повноцінною її активністю у трудовій діяльності. Батьки мають знати, що своєчасне формування в дитини рухових навичок, удосконалення її фізичних якостей і зміцнення здоров'я допомагають їй успішно оволодівати трудовими діями. Значення фізичного виховання в умовах сім'ї зумовлюється тим вагомим вкладом, яке воно вносить у зміцнення здоров'я підростаючого покоління та правильний його фізичний розвиток, збільшення тривалості життя, формування у дітей найважливіших морально-вольових якостей, прищеплення санітарно-гігієнічних навичок, здійснення підготовки до участі в продуктивній праці і до захисту рідної землі. Батьки, піклуючись про здоров'я дитини, всіляко повинні заохочувати її до рухів. Чим більше дитина рухається, тим краще росте і розвивається. Найпоширенішим, найдійовішим і до того ж загальнодоступним засобом фізичного виховання дітей є оздоровчі сили природи – сонячні промені, свіже повітря і вода, тобто загартування.

Рухливі і спортивні ігри виховують силу, спритність, витривалість, відвагу, рішучість, ініціативу, товариську взаємовиручку, привчають долати

психічні і фізичні навантаження, гартують організм, створюють у дітей бадьорий і веселий настрій. У забезпеченні умов для виховання навичок здорового способу життя дітей велику роль відіграють батьки. Саме вони є прикладом для своїх дітей у ставленні до фізичної культури. Добре, коли є традиція у сім'ї вранці робити ранкову зарядку й залучати до неї дітей, кататись разом з ним на лижах й велосипедах, брати участь у походах і прогулянках. З метою здійснення нормального фізичного розвитку дитини батькам варто звертати увагу на режим дня дитини, харчування та сон, рівномірне чергування роботи й відпочинку.

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Родинна педагогіка» студенти набувають досвіду організації різних форм співпраці з батьками. Саме цей курс має неабиякі можливості у підготовці студентів до подальшої роботи з сім'ями з метою роз'яснення значення цінності здоров'я дітей та методики формування основних складових здоров'я молодшого школяра. Студенти відкривають для себе зміст усіх складових здоров'я дитини. Фізична складова, яку визначають за такими показниками, як пульс, частота дихання, температура тіла, колір шкіри тощо, а також рухливістю тіла, відповідністю зросту і маси тіла віковим можливостям. Психічна складова здоров'я, що характеризує розвиток дитини як особистості, забезпечує її душевне благополуччя. Соціальна складова здоров'я, яка визначає ефективність взаємодії дитини з соціальним середовищем: сім'єю, класом, громадою, іншим оточенням. Духовна складова здоров'я є своєрідною вершиною, що містить у собі все найкраще, завдяки чому дитина розвивається і самовдосконалюється. Під час проведення лабораторно-практичних занять майбутні педагоги апробують підготовлені конспекти заходів (батьківських зборів, круглих столів, тренінгів, родинних свят тощо) відповідної тематики та проводять їх безпосередньо під час проходження педагогічної практики (Л.В.Любчак).

Основними шляхами формування готовності майбутніх учителів початкових класів в умовах вищого навчального закладу до роботи з батьками молодших школярів щодо створення умов у родині для виховання цінності здоров'я дитини вважаємо:

- ширше залучення студентів усіх курсів до роботи спортивних секцій і гуртків різного спрямування;
- включення у плани виховної роботи університету (академічних груп) заходів фізкультурно-оздоровчого, психолого-педагогічного спрямування з окресленої проблеми з подальшим їх виконанням;
- запрошення спеціалістів (медичних працівників, спортсменів, працівників органів внутрішніх справ тощо) для роботи круглих столів, конференцій, вечорів запитань та відповідей та ін. з метою пропаганди здорового способу життя серед студентської молоді;
- включення окремих тем з проблем підготовки студентів до цілеспрямованої роботи з дітьми щодо формування у них цінності здоров'я та методики роботи з батьками у цьому напрямку у програми окремих дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Людмила Любчак

Проблема підготовки майбутніх педагогів до формування у молодших школярів цінності здоров'я в умовах сім'ї

У статті порушено проблему базових цінностей шкільної освіти, які формуються у взаємозв'язку навчання і виховання учнів, співпраці з батьками і впливів навколишнього середовища. Визначено роль батьків у формуванні в учнів молодшого шкільного віку навичок здорового способу життя. Розкрито шляхи підготовки майбутнього вчителя початкових класів до формування у дітей цінності здоров'я в умовах родини.

Ключові слова: базові цінності, здоров'я як цінність, молодший шкільний вік, підготовка майбутніх педагогів, співпраця вчителя з сім'єю.

Людмила Любчак

Проблема підготовки будучих педагогів к формуванію у младших школьников ценности здоровья в условиях семьи

В статье затронута проблема базовых ценностей школьного образования, которые формируются во взаимосвязи обучения и воспитания учащихся, сотрудничества с родителями и воздействий окружающей среды. Определена роль родителей в формировании в учащихся младшего школьного возраста навыков здорового образа жизни. Раскрыты пути подготовки будущего учителя начальных классов к формированию у детей ценности здоровья в условиях семьи.

Ключевые слова: базовые ценности, здоровье как ценность, младший школьный возраст, подготовка будущих педагогов, сотрудничество учителя с семьей.

Liudmyla Liubchak

The problem of preparing future educators for the formation of the value of health in younger schoolchildren in a family environment

The article raises the problem of the basic values of school education, which are formed in the relationship of learning and education of students, cooperation with parents and environmental influences. The role of parents in the formation of healthy lifestyle skills among pupils of the junior school age is determined. The ways of preparation of the future teacher of primary school for the formation of the value of health in the conditions of the family are revealed.

Keywords: basic values, health as a value, junior school age, preparation of future teachers, cooperation between teacher and family.

Любчак Л.В. Проблема підготовки майбутніх педагогів до формування у молодших школярів цінності здоров'я в умовах сім'ї / Л.В.Любчак // Еколого-валеологічне виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в сучасному освітньому просторі: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Суми, 09-10 грудня 2015року) – Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. – С.127-132.